

Francesc SERÉS. **La matèria primera**. Premi Octavi Pellissa 2004. Barcelona: Empúries, 2007, 605 p., 17 €.

L'obra de Serés parteix d'una premissa. Té la convicció que la literatura pot construir realitats expressant-les amb coherència, defugint la sensibleria *kitsch*, la banalitat pressentida o l'estultícia, i fer-ho per mitjà d'unes formes creïbles, que reflecteixin la contemporaneïtat. Vehicula coneixement a la vegada que busca l'eficàcia en uns mecanismes de creació eminentment literaris: la creació d'un narrador, la reconstrucció d'unes històries de base oral i la capacitat de fascinar mitjançant l'estil. Unes fórmules del tot rudimentàries però que, ben combinades i adaptades, creen resultats solvents.

Un dels trets més meritoris de l'obra de Serés és la voluntat de transgredir unes determinades fronteres; unes fronteres que van més enllà de la restricció fonsforma o d'uns pressupòsits genèrics, i que instiguen a la creació. Si a la trilogia *De fems i de marbres* (2003) s'informava una realitat rural d'alè èpic i en els contes de *La força de la gravetat* (2005) es tastava el món urbà des de la fragmentació microhistòrica, a *La matèria primera* els dos espais anteriors són represos a partir de l'òptica periodística. Les proses aplegades són cròniques, entrevistes i monòlegs que, a fi de guanyar versemblança, prenen una orientació decididament antimetafòrica, més

adrecada a apuntar visions de la realitat coetània que a delimitar les dimensions d'un espai mític. Expressen, en aquest sentit, una sinceritat subreptícia, en el sentit en què l'entenia T. S. Eliot: com una integritat moral que permet de vincular l'estil de la prosa parlada amb la bona escriptura, encara que en difereixin en el ritme, la sintaxi i el vocabulari (T. S. Eliot, «Charles Wibley», dins *Selected essays*, Londres: Faber and Faber, [1932], p. 460).

El viratge experimentat per l'obra de Serés és, també, la mostra d'una literatura dinàmica, que s'adequa a unes inflexions formatives. Prenent un gir parcialment comparable amb el de l'obra d'Imma Monsó (amb *Un home de paraula*, 2006), Serés ha optat per literaturitzar experiències subjectives. Ha fet paleses unes ingerències extratextuals, a partir de les quals ha construït una visió del món. Un món que, en part, ha estat explicitat per les intervencions del narrador –un personatge admès en la ficció, que crea el marc de l'acció, on situa les històries biogràfiques–, establint, així, una perspectiva eficaç, de doble pla narratiu.

En gran mesura, el *modus operandi* del narrador de *La matèria primera* reflecteix un individualisme participatiu, sotmès a una dinàmica circumstancial. En aquesta situació, l'autor raona amb l'entorn i les persones, i manifesta una actitud comprensiva cap a una mitjanja insatisfeta; una posició que, de fet, té plena correlació amb alguns dels relats

de *La força de la gravetat* (2005), també representatiu d'aquesta «Catalunya: classe mitjana», com havia d'intitular-se el darrer recull. Des de *La força de la gravetat*, les històries desenvolupades per Serés esdevenen menys tancades, amb una dosi menor de memòria que a *De fems i de marbres* i amb un major interès psicològic o, si es vol, de psicologia laboral. Es reprèn, tanmateix, el fil d'unes veus que participen d'un món d'abast col·lectiu, que modulen, fet i fet, una realitat (auto)constructiva, que, per mitjà de la paraula, es fa conscient.

Les obres de Serés resulten de sobreposar peces amb més peces, estructurades consecutivament, fins a formar una unitat. Per això la metàfora dels tels de ceba –emprada en els títols de *De fems i de marbres*– hi és útil perquè implica una unitat centrípeta, de tonalitat translúcida, vers la qual s'adreçaven les veus d'un món tancat i (fins a un cert punt) èpic. Més soltes, però escapçades pel mateix filtre d'un narrador condescendent i parcial, les peces de *La matèria primera* són aproximacions en brut a una realitat sense història, d'interès antropològic, tipificada pel motiu de l'esforç, del dolor o, en definitiva, de l'enfrontament entre la voluntat i la realitat. Engranen diverses retrospectives de l'«home del carrer» (segons la cançó de Quico Pi de la Serra, citada a l'inici del recull), amb la peculiaritat de respectar, sota el filtre multiforme de l'escriptura, els trets essencials de cada relat.

De tot plegat se n'infereix una concepció fragmentària de la literatura, vertebrada per un fil finíssim, sota la marca de l'oralitat. Una concepció feta possible per mitjà d'unes constants, com la temàtica del desig-fracàs o la moral de la disciplina del treball. Més fraccionada –i fins i

tot qüestionada– la posició de «punt de no retorn» adoptada per alguns dels interlocutors permet un tractament relatiu del paper de l'home en el món (p. 57), lligat a la manca de lliure arbitri (p. 60). Exposa deficiències i quimeres personals, relacions entre estructures o bé entre treballadors, i introdueix una visualitat gens innocent, participativa (p. 154) i, justament per això, vulnerable (p. 213).

Dels temes que interessin Serés se n'ha parlat poc i sense convicció. És en aquest sentit que fer-ho implica un desafiament, un desafiament propi d'una literatura amb nervi, que expressa interès i interès. Que parla de la resistència, sens dubte, perquè parteix de la idea que els homes són homes i s'interessen pels altres, i pateixen i s'esforcen, i formen part d'un món que ha estat arraconat i banalitzat pel discurs oficial i de consum. Que confia plenament en els valors de la paraula –la paraula com a eina, o pensament, o peculiaritat indestruïble d'un mateix i dels altres. I que confirma la idea que en literatura no hi ha més realitat que la que s'explica. Perquè Serés s'explica, i molt bé.

Maria Dasca

Universitat de Barcelona